



Cơ chế khiếu kiện, xử lý
vi phạm môi trường và
bồi thường thiệt hại:

KHOẢNG CÁCH GIỮA CHÍNH SÁCH VÀ THỰC THI

Nguyễn Hoàng Phương

Trung tâm Con người và Thiên nhiên
(PanNature)

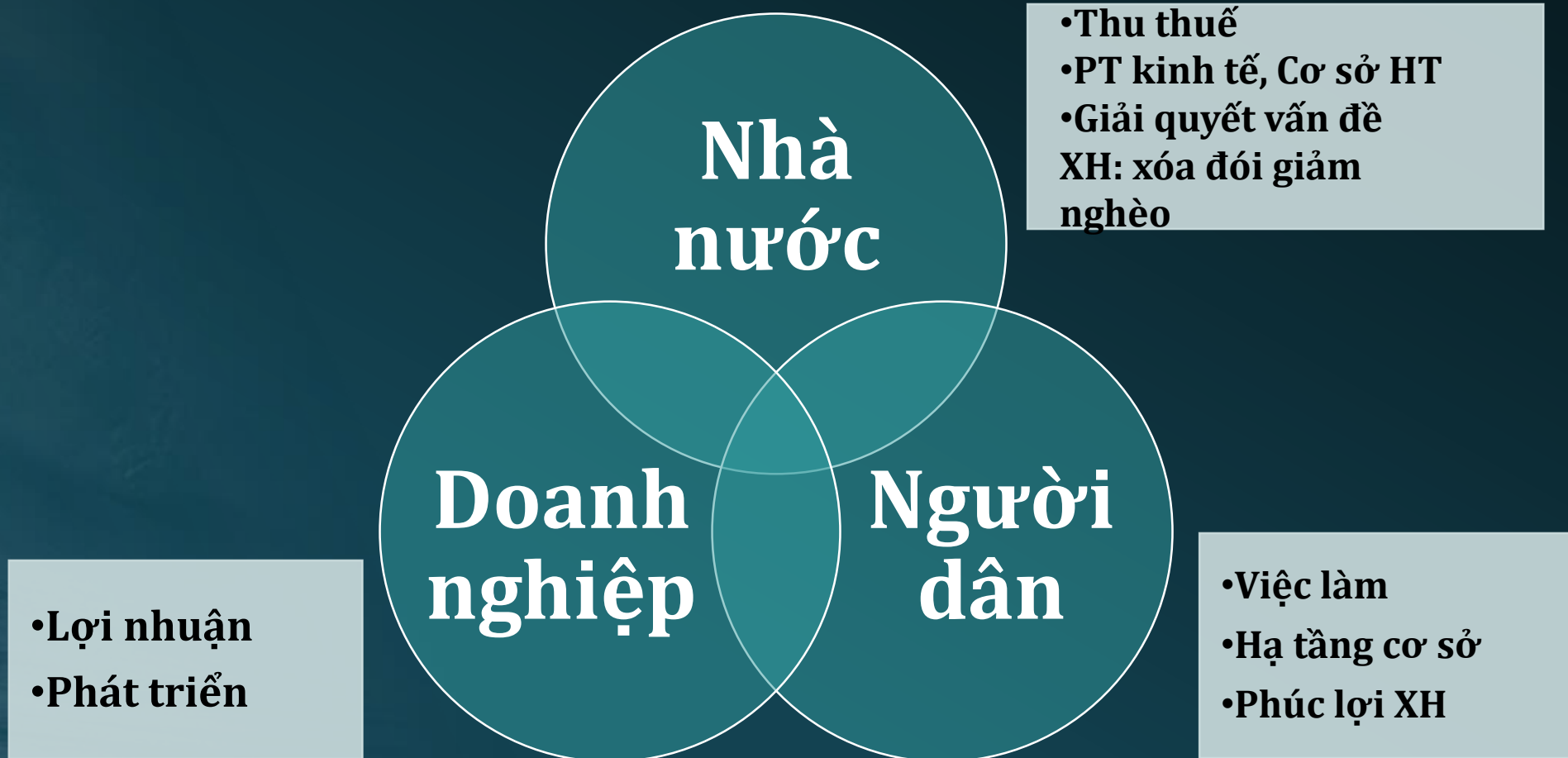
Nội dung

1. Chỉ ra một số bất cập về chính sách và thực thi trong:

- Cơ chế khiếu kiện;
- Việc thực hiện các quy định về môi trường và y tế;
- Việc xử lý các vi phạm môi trường (Hành chính và Hình sự)
- Cơ chế khởi kiện đòi bồi thường thiệt hại do ô nhiễm môi trường (ÔNMT)

2. Một số giải pháp, khuyến nghị về chính sách

Kỳ vọng ĐƯỢC của các dự án phát triển



Thực tế MẤT của Dự án phát triển

5,5% GDP ~ 3,9 tỷ USD

780 triệu USD chăm sóc SKCD

GDP tăng 1% mất 3% do thiệt hại MT

**Nhà
nước**

- MT bị ô nhiễm
- Chi phí CSSKCD, xóa đói giảm nghèo, sự cố MT, đầu tư CSHT
- Bất ổn ANTT & LÒNG TIN

Phản kháng Chặn cổng

Lắp cổng xả

Dừng hoạt động

- Vốn đầu tư
- Lợi nhuận
- An ninh trật tự (ANTT)

**Doanh
nghiệp**

**Người
dân**

150.000 bệnh nhân ung thư mới
OOP chiếm >50% chi phí KCB

- MT sống
- Sức khỏe và tính mạng
- CSHT xuống cấp
- Nghèo hóa do thiệt hại hoa màu và chi phí KCB

Nguyên tắc phòng ngừa chưa được coi trọng

Môi trường

Đánh giá tác động môi trường (ĐTM)

Thời điểm lập ĐTM còn chưa thực sự phù hợp

Chất lượng của báo cáo ĐTM chưa cao

Chất lượng thẩm định còn nhiều hạn chế

Tham vấn cộng đồng chỉ dừng lại ở hình thức

Mức độ công khai thông tin còn hạn chế khó giám sát

Sức khỏe

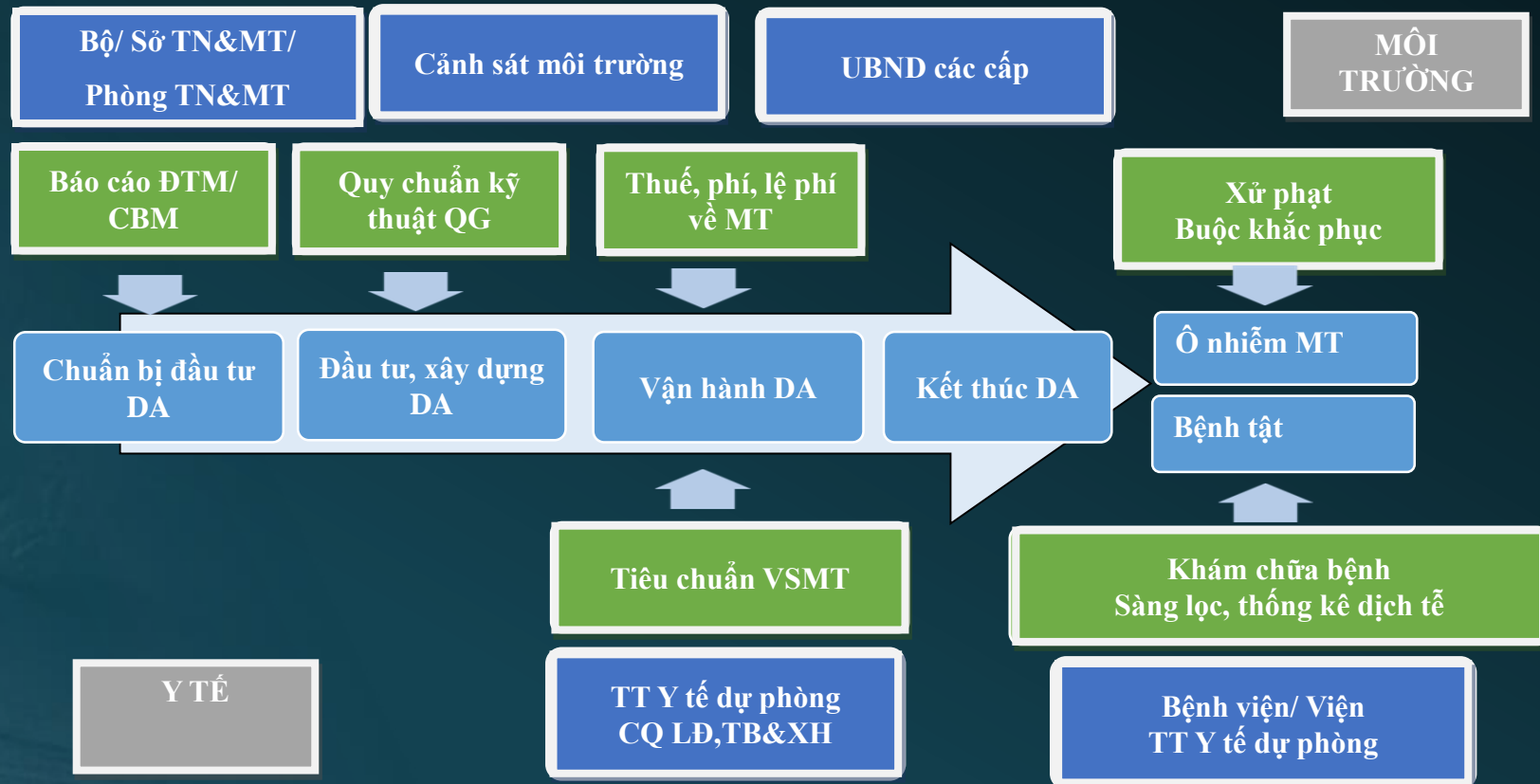
Đánh giá tác động sức khỏe (ĐTS)

- Chưa có quy định lồng ghép trong ĐTM

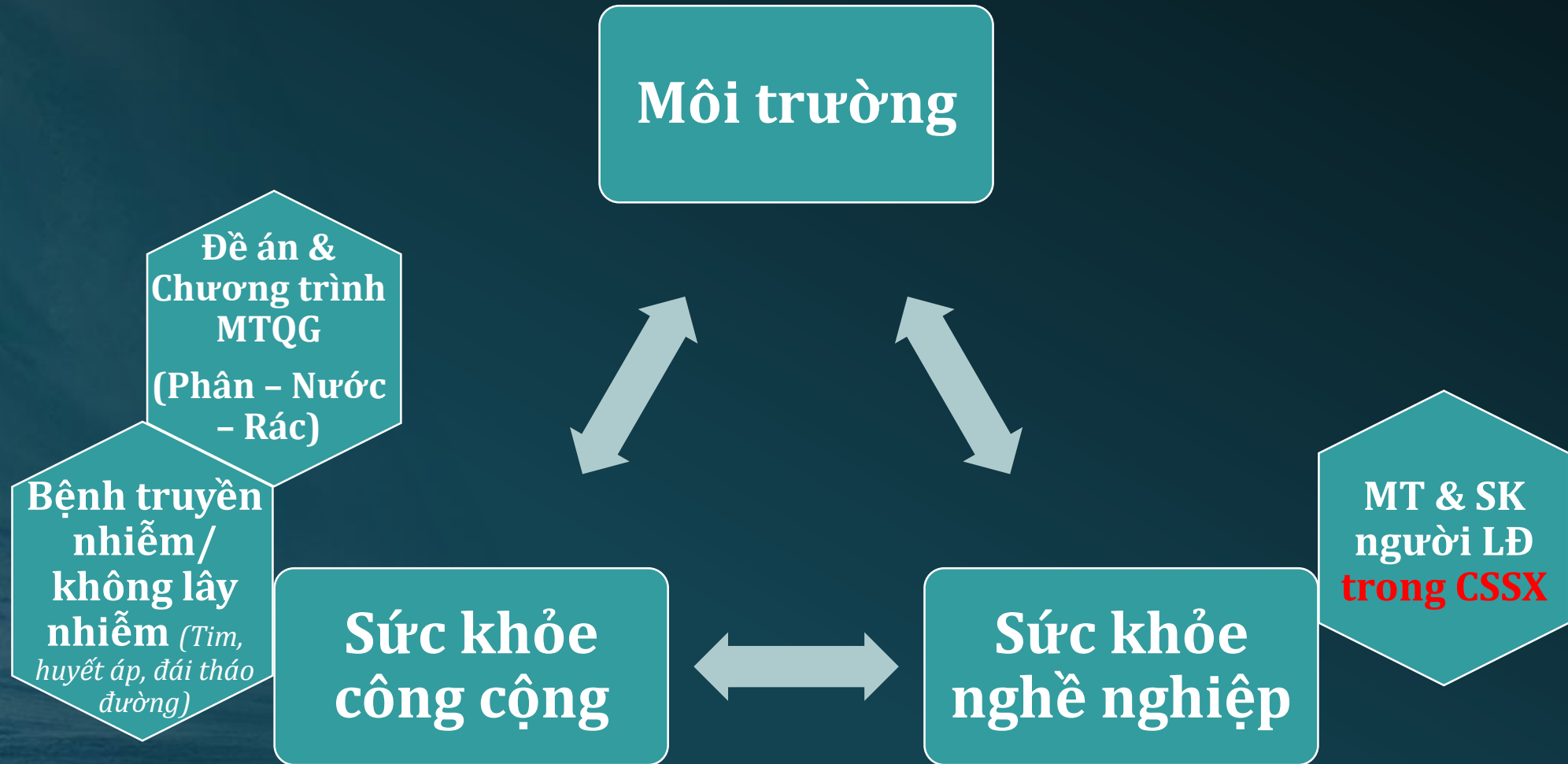
- Kế hoạch QG hành động về sức khỏe MT không được phê duyệt

Rủi ro trong trường hợp không tham vấn cộng đồng của dự án Nhà máy sản xuất tấm lợp Fibro-ximang của công ty TNHH Thiên Lộc.

Quản lý môi trường và y tế đối với dự án phát triển



Hệ thống y tế dự phòng còn bị động



Sự thiếu phối hợp giữa các cơ quan quản lý chuyên ngành

Các doanh nghiệp được cấp giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh hoạt động trong việc tái chế kim loại và phế liệu sau ngày Thông tư 46/2011/TT-BTNMT có hiệu lực tại thôn Mẫn Xá, xã Văn Môn, huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh

(Nguồn: Tổng hợp từ Cổng Thông tin Doanh nghiệp và Đầu tư Bắc Ninh tại địa chỉ <http://bacninhbusiness.gov.vn/> mục Cơ sở dữ liệu Doanh nghiệp tỉnh)

STT	Tên Doanh nghiệp	Ngày cấp GCNĐKKD
1	Doanh nghiệp TN sản xuất kim loại Bùng Sáng	02/03/2012
2	Công ty TNHH Chí Kiên	15/06/2012

Thông tư 46/2011/TT-BTNMT về quy định bảo vệ môi trường làng nghề có **hiệu lực từ ngày 1/3/2012** có quy định “không được phép thành lập mới trong khu dân cư” các cơ sở thuộc loại hình có tiềm năng gây ô nhiễm môi trường cao

Vi phạm quy định khoảng cách bảo vệ vệ sinh

Điểm khảo sát	Nguồn thải	Khoảng cách gần nhất đến nhà dân trên thực tế	Khoảng cách bảo vệ vệ sinh*
Hải Dương	Nhà máy nhiệt điện Phả Lại	~ 300m	1000m
	Công ty sản xuất tấm lợp Fibroximang	~ 50m	100m
	Nhà máy sản xuất xi măng Cường Thạch	~50m	500m
Thụy Vân, Phú Thọ	Hồ chứa nước thải (hồ Cầu Cả)	~300m	500m
	KCN Thụy Vân	~ 30m	1000m
Thạch Sơn, Phú Thọ	NM Supe và Hóa chất Lâm Thao	~200m	1000m
	Công ty Pin Acqui Vĩnh Phú	~200m	1000m
	Bãi thải xỉ pyrit	~400m	500m
Thanh Hóa	Công ty CP Nicotex Thanh Thái	100m	500m
Bắc Ninh	Cơ sở sản xuất và tái chế kim loại	0m	500m

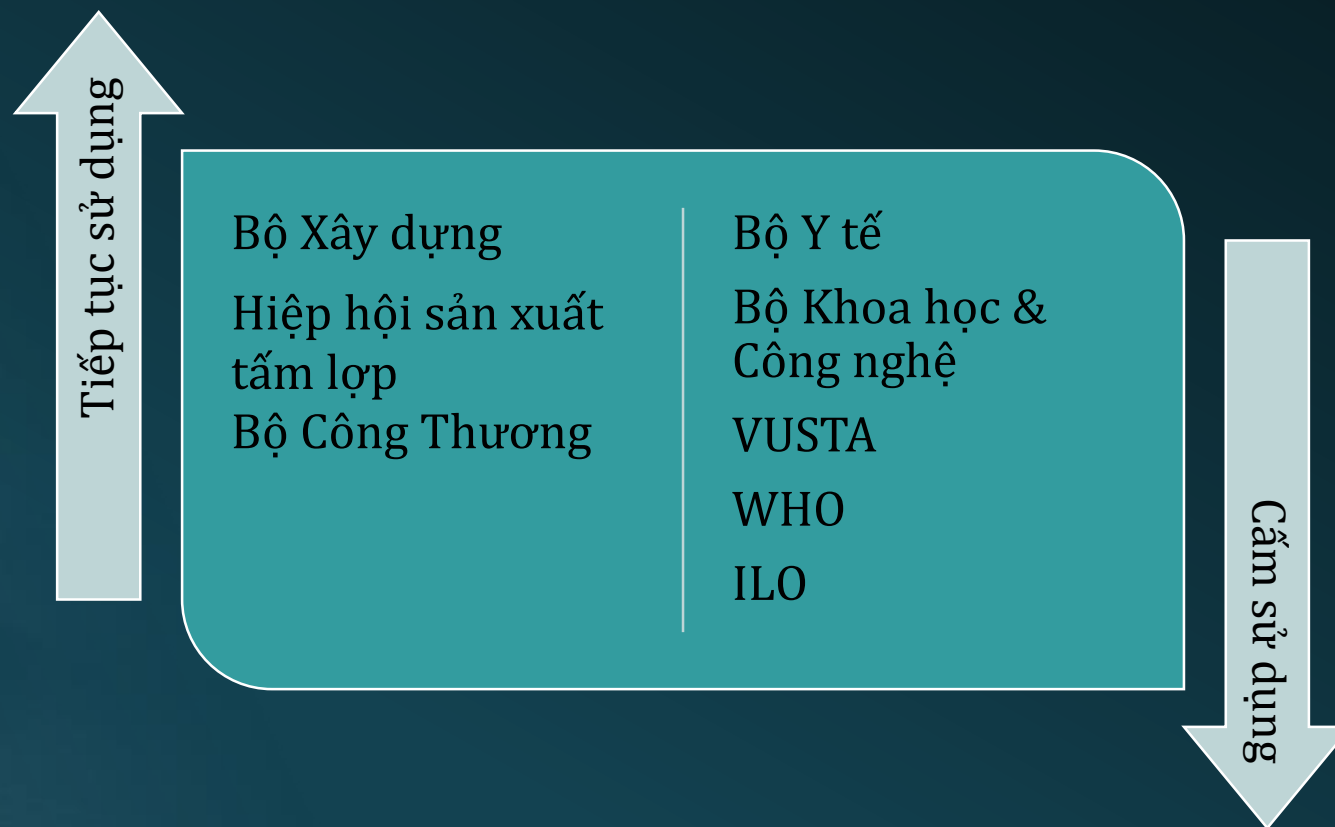
(*) Theo Quyết định 3733/2002/QĐ-BYT ngày 10/10/2002 của Bộ trưởng Bộ Y tế về việc ban hành 21 tiêu chuẩn vệ sinh lao động, 05 nguyên tắc và 07 thông số vệ sinh lao động Quy chuẩn xây dựng Việt Nam

Tranh cãi về việc sử dụng amiang trắng trong sản xuất tấm lợp ở Việt Nam

Thời gian	Hội thảo và đơn vị tổ chức	Nội dung chính
1/4/2014	Hội thảo “Đánh giá thực trạng nhập khẩu, sử dụng amiang trắng để sản xuất tấm lợp ở Việt Nam” – Bộ Công Thương	Sức khỏe cộng đồng đặt lên hàng đầu Nếu amiang trắng ảnh hưởng xấu đến sức khỏe con người thì phải có biện pháp kiểm soát chặt chẽ Cần nghiên cứu kỹ lưỡng, cẩn thận xác định ảnh hưởng của amiang trắng đến sức khỏe con người
17/6/2014	Hội thảo “Sử dụng amiang trắng trong sản xuất tấm lợp tại Việt Nam” – Bộ Xây dựng	Nhiều ý kiến “trái chiều, tranh luận gay gắt, thậm chí bức xúc” “khó có thể đưa ra kết luận được” Quyết định của Thủ tướng còn hiệu lực, việc sản xuất tiến hành bình thường
26/6/2014	Hội thảo “Amiang và sức khỏe con người” – Liên hiệp các hội Khoa học và Kỹ thuật Việt Nam	Amiang – kẻ giết người thầm lặng Cần sớm loại bỏ amiang ra khỏi đời sống và sản xuất Việt Nam cần có biện pháp phòng ngừa các bệnh liên quan đến Amiang
17/7/2014	Hội thảo “Amiang với Sức khỏe” – Bộ Y tế, Bộ Khoa học – Công nghệ, WHO, APHEDA	Amiang trắng gây ung thư, không cần phải nghiên cứu nữa Không có ngưỡng an toàn trong sử dụng amiang; Đưa Amiang vào danh mục hóa chất độc hại, cấm sử dụng amiang để sản xuất tấm lợp tại Việt Nam

➔ Quyết định 1469/2014/QĐ-TTg về phê duyệt quy hoạch tổng thể phát triển vật liệu xây dựng đến 2020 và định hướng đến 2030.

Tranh cãi về việc sử dụng amiang trắng trong sản xuất tấm lợp ở Việt Nam



➔ Công văn 7037/VPCP-KGVX ngày 19/09/2014 của Văn phòng Chính phủ về việc triển khai đánh giá và kiểm soát tác hại của vật liệu amiang trắng đến sức khỏe con người.

THỰC TRẠNG KHIẾU KIỆN ĐÒI BỒI THƯỜNG THIỆT HẠI DO Ô NHIỄM MÔI TRƯỜNG

Khiếu nại

- Người dân không thể khiếu nại hành chính theo Luật Khiếu nại 2011 đối với các vi phạm về Môi trường

Tố cáo

- Thiếu cơ chế để bảo vệ người tố cáo;
- Rủi ro khi người tố cáo có nghĩa vụ “bồi thường thiệt hại do hành vi cố ý tố cáo sai” trong khi khó chứng minh hành vi vi phạm pháp luật (PL)

Khởi kiện

- Gánh nặng chứng minh cho người khởi kiện:
- Thiệt hại xảy ra;
- Hành vi vi phạm PL
- Mối quan hệ nhân quả giữa hành vi vi phạm và thiệt hại xảy ra;

Kiến nghị

Phản kháng

Việc xử lý các vi phạm về MT còn nhiều bất cập

Hành chính

- Hiếm có quyết định truy thu
- Nhiều biện pháp khắc phục hậu quả không được áp dụng (như di dời)
- Việc công khai thông tin để giám sát chưa được thực hiện tốt

Hình sự

- Nhiều hành vi VP chưa được coi là Tội phạm môi trường (TPMT)
- Yếu tố cấu thành TPMT chú trọng dấu hiệu hậu quả và số lượng vi phạm thay vì chính hành vi VP.
- Thiếu quy định hướng dẫn về TPMT mang tính định tính;
- Quy định pháp luật trong lĩnh vực MT thiếu và không đồng bộ.

Nhìn lại từ kết quả xử lý vụ việc Vedan

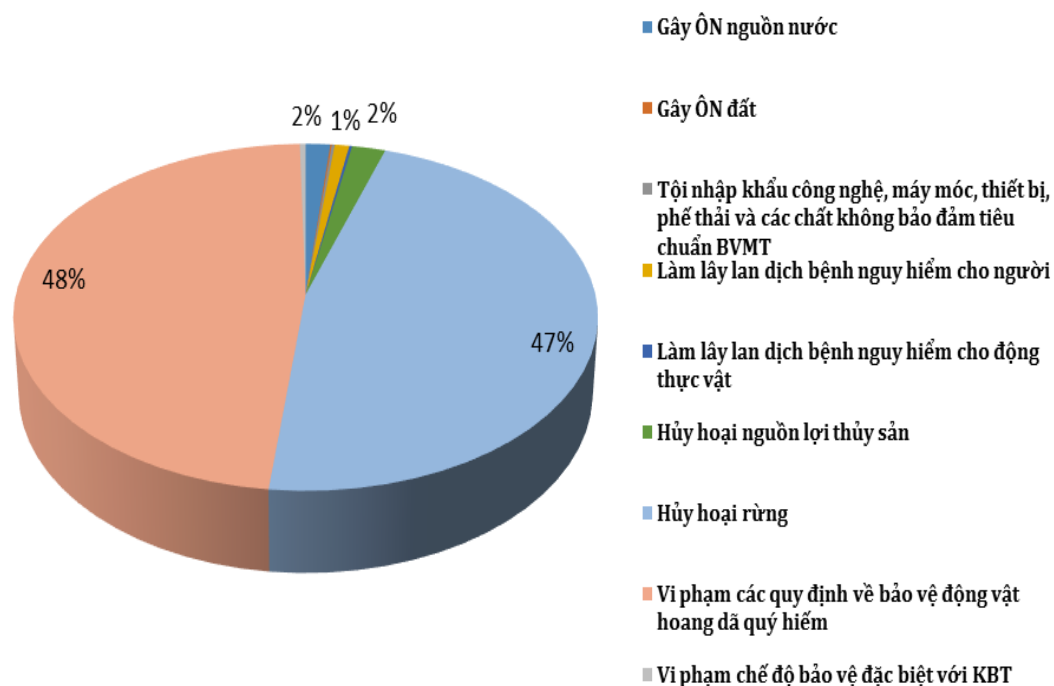
Xử phạt hành chính	Số tiền	Tỷ lệ so với số tiền phạt VPHC (số %)	Số lần gấp
Tiền phạt vi phạm HC	267.500.000 VNĐ	100%	1 lần
Truy thu tiền phí bảo vệ môi trường	127.268.067.520 VNĐ	47.577%	475,77 lần
Biện pháp khắc phục hậu quả (đầu tư, cải tạo nâng cấp CN)	33.187.516 USD ~ 667.750.320.000 VNĐ	248.131%	2.481,31 lần
Chi phí điều tra, thống kê thiệt hại của các cơ quan chức năng tỉnh Bà Rịa – Vũng Tàu, Tp. Hồ Chí Minh và tỉnh Đồng Nai	1.500.000.000 VNĐ	561%	5,61 lần
Chi phí điều tra, khảo sát, đánh giá, tư vấn, giám định cho Viện Môi trường và Tài nguyên thuộc Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh và cho Viện Hóa học thuộc Viện Khoa học và Công nghệ Việt Nam	3.076.000.000 VNĐ	1.150%	11,5 lần
Tổng số tiền khắc phục hậu quả so với số tiền phạt VPHC	795.594.387.520 VNĐ	297.418%	~ 2.974 lần



Tổng số tiền Vedan phải chi trả để thực hiện các *biện pháp khắc phục hậu quả* gấp **2.974 lần** so với tiền xử phạt VPHC.

Tình hình xét xử Tội phạm Môi trường của Tòa án các cấp (2001 – 31/7/2010)

Cơ cấu các vụ xét xử về tội phạm môi trường của TAND các cấp từ năm 2001 đến ngày 31/7/2010



- Tổng số vụ xét xử 1099 vụ với 1944 bị cáo.
- Tội phạm về bảo vệ ĐVHD quý hiếm và hủy hoại rừng chiếm 95% số vụ xét xử của Tòa án các cấp
- Trong gần 10 năm Tòa án mới xét xử 17 vụ gây ô nhiễm nước và 01 vụ gây ô nhiễm đất, chưa có vụ nào gây ô nhiễm không khí.

Điều kiện khởi kiện yêu cầu bồi thường thiệt hại (BTTH) do ÔNMT

Thiệt hại đã xảy ra

- Hoa màu, tài sản
- Sức khỏe
- Môi trường sống

Hành vi trái pháp luật

- Vi phạm các quy định của pháp luật về BVMT
- Xâm hại quan hệ xã hội mà PL bảo vệ

Mối quan hệ nhân quả

- Thiệt hại xảy ra phải là kết quả tất yếu của hành vi trái pháp luật và ngược lại hành vi trái pháp luật là nguyên nhân gây ra thiệt hại.

Cơ chế khởi kiện yêu cầu BTTH do ÔNMT: gánh nặng chứng minh cho người khởi kiện

Khó chứng minh
thiệt hại xảy ra

- Chi phí xác minh, giám định lớn do diện rộng, nhiều đối tượng ảnh hưởng;
- Khó phân tách được thiệt hại về môi trường chung và thiệt hại về tài sản của cá nhân;
- Thiếu cơ sở dữ liệu quan trắc nền để so sánh

Hành vi trái
pháp luật

- Thời điểm khác nhau dẫn đến mức độ ÔN khác nhau;
- Thiếu hệ thống quy chuẩn kỹ thuật về MT: mùi, hóa chất,...
- Sự cố trong hoạt động bình thường (tràn dầu) không vi phạm nhưng vẫn phát sinh trách nhiệm BTTH

Mối quan hệ
nhân quả

- Khó có thể chứng minh do có nhiều nguồn cùng tác động, thậm chí hành vi của chính người khởi kiện dẫn đến thiệt hại xảy ra;
- Vấn đề thiệt hại sức khỏe rất khó xác định do yếu tố nguồn gen, thời gian tiếp xúc,... của mỗi người khác nhau

Một số đề xuất kiến nghị cho việc quản lý môi trường

1

- Tăng cường công tác phòng ngừa (ĐTM)

2

- Thể chế hóa vai trò và cơ chế giám sát của cộng đồng dân cư nhằm đảm bảo quyền và hỗ trợ việc quản lý và xử lý vi phạm

3

- Công khai các thông tin về SKMT để người dân giám sát như khoảng cách BVVSMT, các điểm xả thải được phép đấu nối, tiêu chuẩn được phép xả thải của các DA phát triển

4

- Lượng hóa các thiệt hại do ÔNMT có thể lượng hóa làm căn cứ để (i) xác định mức độ ô nhiễm; (ii) khung xử phạt vi phạm hành chính; (iii) khung xử lý hình sự; (iv) căn cứ cho đòi bồi thường thiệt hại về môi trường sau này

Một số đề xuất kiến nghị cho quản lý sức khỏe cộng đồng bị ảnh hưởng từ ÔNMT

5

- Thể chế hóa quy định về đánh giá tác động sức khỏe (SK) đối với các dự án PT (ĐTS)

6

- Chủ động phát hiện, lập bản đồ các điểm có tỷ lệ bệnh tật cao, cảnh báo người dân và đề xuất giải pháp xử lý

7

- Ngành Y tế chủ động hỗ trợ người dân trong điều tra và xác định ảnh hưởng từ ÔNMT tới SK con người làm cơ sở để người dân đòi BTTH đối với SK

Một số đề xuất kiến nghị cho việc hỗ trợ cải cách Tư pháp trong lĩnh vực môi trường

8

- Phát huy các cơ chế độc lập hỗ trợ như Thừa phát lại, Giám định độc lập

9

- Xem xét thời hiện khởi kiện dân sự liên quan đến vi phạm về môi trường.

10

- Chia sẻ trách nhiệm chứng minh và xác định thiệt hại đối với hành vi gây ÔNMT của các chủ thể liên quan

11

- Thành lập thí điểm Tòa Môi trường

Xin
trân
trọng
cám
ơn!

